

ANBLADET

Nr 128 ISSN 0280-0993 nov 2020

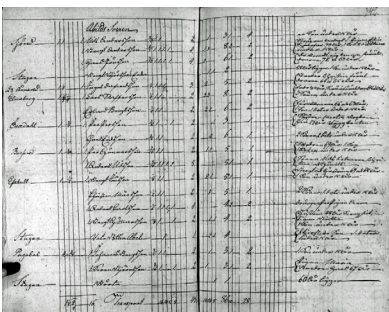
Organ för
NORRTÄLJE SLÄKTFORSKARFÖRENING

Berättelsen om Björktorp

Maria Björkman ger oss en sammanfattning av sin forskning rörande släkten Hydling och torpet Björktorp i Upplunda utanför Norrtälje. Här tillbringade hon många sommarlov hos gammelfarfar Kalle och gammelfarmor Elsa.

En spännande läsning med fortsättning på Norrtälje stadsarkiv. Läs mer på sidan 6.

Hans Callersjö vill slå ett slag för forskning i mantalslängder. I denna artikel med början på sid. 7, redogör han för dessa längders värde för släktforskarna.

Om du kopierar in de blåmärkta länkarna i artikeln i din webläsare, så får du ytterligare värdefull information, som inte fick plats direkt i artikeln.

Mora nr 3, Södergården i Länna socken

Sista delen i Ann-Marie Alfredssons släktkrönika med koppling till Länna socken publiceras med start på sidan 4. I Södergården bodde författarens mormor och sedermera också den i Norrtälje kommun kända kulturpersonligheten Åke Söderman och hans fru Ann-Marie.

Anbladet utkommer med 3 nummer per år och utges av Norrtälje Släktforskarförening.

Tidningens adress: Box 280,
761 23 Norrtälje.

Hemsida: www.norrtelje-sff.se

Webmaster: Urban Johansson
webmaster@norrtelje-sff.se

Redaktör och ansvarig utgivare:
Urban Johansson

Tidningen ingår i NSFF:s medlemsavgift, f. n. 200 kr/år.

Bankgiro: 459-5724

Manus och idéer till artiklar kan insändas till tidningen under ovanstående adress. Artiklar och citat ur tidningen får användas efter angivande av källan.

Enstaka exemplar av tidigare nummer kan köpas för 30 kr/st.

I NSFF:s styrelse ingår:

Ordf. Urban Johansson

Grovstavväg. 25, 761 93 Norrtälje
Tel: 070-692 48 36

Kassör Ann-Marie Alfredsson

Grovstavvägen 25, 761 93 Norrtälje
Tel: 070-279 51 30

Sekr. Willy Menander

Asplundsv. 18, 760 10 Bergshamra
Tel: 070-597 20 33

V. ordf. Bo Ragell

Sandgatan 19, 761 51 Norrtälje
Tel: 0730-894 498

Klubbmäst. Birgit Söderman

Malsta-Ekebyv. 82, 761 71 Norrtälje. Tel: 070-55 280 81

Ledamot Thomas Malmström

Rögårdsgatan 5, 761 30 Norrtälje
Tel: 0176-224 626

Mitt sista Anblad!

Kära läsare!

Jag vill tacka alla er som hört av sig med glada tillrop om föreningsbladets innehåll och framför allt alla er som under årens lopp bidragit med artiklar inom en mängd olika områden. Jag har varit inblandad i Anbladet alltsedan de första numren kom ut med Olle Janbell som redaktör.

Mitt mål med Anbladet har alltid varit att ge tidningen ett innehåll, omfattande tre områden: föreningsinformation, släktforskningsartiklar rörande vårt eget upptagningsområde samt allmänskulturella artiklar av intresse för oss släktforskare. Släktforskningen har ju också genom åren kommit att allt mer att förskjutas mot hembygdsforskningens domäner.

Allt fler inser att man inte bara kan jaga namn och årtal utan att även det samhälle våra anfäder och -mödrar levde i måste beskrivas.

2020 har ju varit ett mycket tråkigt år för vår förenings verksamhet. Inte ett enda arrangemang har kunnat genomföras. En del av det vi fastställde på årsmötet i februari skulle kunna genomföras 2021, men detta är ju en fråga för den nya styrelsen att ta ställning till.

Jag tackar nu för mig som ordförande och även som redaktör för Anbladet. Släktforskningen kommer jag givetvis att fortsätta med och även att skriva artiklar, men nu kanske mer i min egen hembygdsförenings regi.

Ha det nu så bra och tag vara på er i dessa oroliga Coronatider. Bättre tider måste komma!

Urban Johansson

Bra sagt!

Allt kommer punktligt till den som kan vänta.

Francois Rabelais

Inbillade smärtor gör inte mindre ont för att de är inbillade.

Heinrich Heine

Det bästa sättet att gå miste om lyckan är att söka den. Lyckan är inte livets mål - den är en biprodukt.

Paul Claudel

Födda tilloriginal, hur kommer det sig att vi dör som kopior?

Edward Young

Män beundrar gärna duktiga kvinnor - bara de inte är i samma bransch.

Sickan Carlsson

Jag hamnade på...

... en digital släktforskarkonferens, helgen 3-4 oktober!

Konferensen anordnades av företaget FFT – Finding Family Together – som är inriktade på DNA-forskning. I denna konferens som fått namnet FFT Live hade de knutit till sig namnkunniga samarbetspartners; Arkiv Digital, tidningen Släkthistoria, Föreningen DIS, Sveriges Släktforskarförbund och My Heritage för att nämna några, erbjöds vi deltagare en uppsjö av föreläsningar, webbshops och utställningar.

Konferensen var uppbyggd på tre spår; släktforskning, släktforskning med DNA och workshops. Utöver det fanns ett marknadstorg och utställningar där man kunde gå in och prata med utställarna och ställa frågor. Jag kunde räkna till 32 föreläsningar/workshops och 15-20 utställare. Precis som en vanlig mässa, men hemma vid köksbordet!

Tekniken fungerade på det hela taget bra, vi hade fått en programkatalog i förväg där vi klickade in oss på de föreläsningar eller utställningar vi ville besöka.

För 400 kronor kunde jag delta i hur mycket jag ville denna helg, den som valde att lägga till ytterligare 300 kronor fick tillgång till allt material även i efterhand. Det var några släktforskarföreningar som hade knutit sig till detta event på så sätt att de fick 100 kronor av anmälningsavgiften om man angav deras namn. Nästa gång detta blir av kanske även Norrtälje Släktforskarförening ska haka på?

Maria Björkman

Finsk invandring till Sverige

Från en av våra nya medlemmar har Anbladet fått följande efterlysning, som också har anknytning till DNA-släktforskning. Säkert rör den flera av våra medlemmar och har därför ett stort allmänintresse. Jag skulle gärna vilja publicera eventuella svar i Anbladet. Hör gärna av er!

Vet någon något om de flyktingar som kom från Åland/ Finland till Roslagen i samband med ofärdsåren och rysshärjningarna där i början på 1700-talet? Blev några kvar i Sverige? Hur hittar man spåren efter dem i kyrkböcker eller andra dokument?

På min farmors mödernelinje finns det nämligen mycket starka DNA-indikationer, via mtDNA från min kusin, att kvinnolinjen har sina rötter i Finland. Och det kommer nedärvt från en kvinna som troligen före mitten av 1700-talet kommit till Sverige.

Jag har ju även i senare kyrkböcker från kustsocknar hittat noteringar att folk från Finland flyttat dit från finska socknar. Så visst fanns det även ett fredligt utbyte, inom det dåvarande Sverige.

Detta tycker jag är det extra roliga med släktforskning, att det inte bara handlar om just mina anor och vad de hette, utan hur vi alla ingår i de historiska skeendena.

Jag vore tacksam om den som vet något, även det minsta lilla, eller har tips om andra källor ville höra av sig till mig.

Per mejl till gunilla.j.onsala@bredband.net eller tel 070575 88 32

Saxat från Släkthistoriskt Forum nr 4/2020

Uppåt för Riksarkivet
Riksarkivet kan få ökade anslag. Regeringen föreslår en ökning med 20 miljoner per år från 2021. Förslaget motiveras av behovet av nya lokaler p.g.a. ökade leveranser från de statliga myndigheterna. På tapeten står också nya lokaler i Härnösand och Göteborg.

Bakom sig har RA en omorganisation som medfört en neddragning av personalen från 450 i början av 2019 till nuvarande 400.

Ancestry sålt till Blackstone
I början av augusti såldes det amerikanska bolaget till riskkapitalbolaget Blackstone för 4.7 miljarder dollar. Säljare var Silver Lake, GIC, Spectrum Equity, Permira samt några mindre aktieägare.

Även Permira, som tidigare var den största ägaren, är ett riskkapitalbolag. Ancestrys verksamhet påverkas inte av ägarbytet.

Björn Lippold har gått ur tiden
Den för många släktforskare välkände Björn Lippold har avlidit. Mest känd är han nog för sitt arbete med det Centrala Soldatregistret, som han själv var med och tog initiativ till. Han var alltid generös med att dela med sig av sina stora kunskaper.

Ur Populär Historia nr 11/2020

Stenåldern vittrar bort!
Utgrävningar i skånska Ageröds mosse visar att vårt kulturarv håller på att försvinna p.g.a. försurningen. Föremål i ben, trä och horn kommer att ha vittrat bort inom ett par decennier. Hur förfallet skall stoppas är osäkert.

Min släkt i Bergshamra, Mora och Grovsta byar, Länna socken

Här följer sista delen av Ann-Maries släktkrönika.

Fördelsavhandling (kallas även laganbrev)

Som jag Olof Olsson med min hustru Katharina Ersdotters samtycke åt våra döttrar och mågar

hemmansägaren Karl Olof Olsson och Karolina Olsdotter i Mora samt hemmansägaren mågen Anders Jansson och hans hustru Anna Stina Olsdotter i Bergshamra

till arv upplåtit våra ägande hemmansdelar ½ mantal frälseskatte nr 1 i Bergshamra, likväl med det förbehåll att de sistnämnde mot erläggande av överenskommen lösen till de förstnämnda, skall bliva ensamma ägare av förberörde hemmansdelar, så hava vi därav förbehållit och ett årligt livstidsunderhåll, som före den 1 oktober varje år i bådas vår livstid oavkortat utgivas skall, nämligen 37 fot torr råg, 6 fot o 3 kannor vete, 12 fot o 6 kannor korn, 9 fothavre, 3 fot ärtor, 36 fot potatis samt dessutom å väl brukad och gödslad åker sätta 3 fot potatis, utså 2 kannor ärtor och 1 kanna bönor, 1 fjerding strömming, 2 skålpund humle, 2 fot salt, 36 centner väl bärgat hö hälften hård och sidvall, 40 centner råghalm, 10 tunnsäckar rågsorp (kreatursfoder) av vipp och agnar samt 30 kronor i kontanta pengar.

Till boningsrum förbehålles byggningen å den nya tomten jämte källare och därå stående bod å vilken tomt jordägaren skall för våra kreatur och foder uppsätta tjänliga och lagenliga hus som och framgent alla dessa åbyggnader (uthus) i gott stånd underhålla; hela denna l: (?) omnämnda tomt med två varande fruktträd och bärbuskar förbehålles.

Bete för våra kreatur å alla de ställen där jordägarens i samslag med sina fjärkreatur över vintern föda 2 får för vår räkning.

Torr och tjänlig sönderhuggen brandved skall alltid vara för vår räkning att tillgå hemma vid ovannämnda vår bostad. Fri skjuts med passande åkdon så ofta vi därom tillsäga.

*Bergshamra den 27 november 1877.
Olof Olsson o Carin Ersdotter*

Fördelsavhandling eller laganbrev var vanligt att de äldre upprättade när de drog sig tillbaka och lät de yngre ta över

gården. Det kunde vara en tung börda för den unga familjen att tillgodo se de äldre med allt som ingick i överenskommelsen. 37 fot torr råg är inte något vanligt mått. Oftast mätte man råg i tunnor, kappe och kannor. Det största måttet "en tunna" motsvarar ungefär 160 liter och "en kanna" 2.6 liter.

En fjerding strömming var ca 18 liter. Till vinterfoder åt en ko beräknade man 3½ lass hö å 200 kg och 15 kärvar halm å 17 kg. Tre får skulle kunna leva på ett kofoder. (Källa: Väddö, en skärgårdssockens historia av Väddö hembygds- och fornminnesförening 1991, sid. 47.)

Ollas, Bergshamra nr 1, Södergården.
Olof Olssons och Catharina Ersdotters gård.

Karl Olof Olsson (1844-1929), I:1, och Carolina Olsdotter (1844-1913), I:2

Karl Olof f. 1844 var son till Olof Olsson f. 1797, **II:1**, i Mora och hans hustru Maja (Maria) Greta Carlsdotter f. 1812, **II:2**, på Löparö.

Carolina Olsdotter f. 1844 var dotter till Olof Olsson f. 1813, **II:3**, i Bergshamra Karin Ersdotter f. 1810, **II:4**.

Karl Olofs föräldrar Olof Olsson och Maja Greta Carlsdotter fick åtta barn men endast Karl Olof, f. 1844 överlevde till vuxen ålder. De övriga dog av barnplågor, bröstsjukdom, barnsjukdom och kikhosta. Det var tungt för Maja Greta att mista så många barn och hon dog av följderna efter barnsbörd 33 år gammal 1846-01-29. År 1847 gifte Olof Olsson f. 1797 om sig med Maria Carlsdotter f. 1813 från Norrby, Länna. Hon dog 1855 och Olof blev åter ensam. År 1859 gifte han om sig en 3:e gång med Kajsa Greta Andersdotter, som arbetade som piga hos honom. Carolina och Karl Olof, båda f. 1844, gif-

te sig 1868. De fick barnen Anna Lovisa f. 1869, *Jan Olof* f. 1871, Karolina Elvira f. 1874 och Agnes Maria f. 1877.

Jan Olof Karlsson f. 1871.

Anna Lovisa flyttade till Ljusterö. Hon gifte sig 1903 med Viktor Reinhold Jansson/Andersson f. 1867. Jan Olof f. 1871 bodde kvar på gården i Mora och gifte sig med Maria Augusta Engström f. 1868 från Wik. Karolina Elvira f. 1874 förblev ogift och bodde kvar på gården i Mora. Agnes Maria f. 1877 gifte sig 1904 med Hugo Jansson från Nenninge, Rådmansö.

Karolina Olsdotter dog 1913 i Mora av ålderdom. Hon blev 69 år gammal. Karl Olof dog 1929 av hjärnblödning. Han blev 85 år gammal.

På Länna kyrkogård finns ett järnkors bevarat. Det är ett minne efter före detta hemmansägaren Karl Olof Olsson 1844-1929. Den sista textraderna är en hänvisning till psalm 607:7 v.

Agnes Maria (1877-1951), proband i antavlan, och Hugo Emanuel Jansson (1878-1939)

Min mormor Agnes föddes i Mora 1877-04-05. Hennes far var bonden Karl Olof Olsson, **I:1**, och hans hustru Karolina Olsdotter, **I:2**, i Mora.

Hon döptes den 9 april 1877 och faddrar var Anders Jansson och Anna Olsdotter från Bergshamra, Anders Fredrik Eriksson och Maria Margareta Persdotter från Mora.

Agnes gifte sig i Länna kyrka 1904-05-08 med Hugo Emanuel Jansson i Nenninge, Rådmansö.

De fick 8 barn varav 5 överlevde till vuxen ålder. Barnen var födda mellan 1905-1913.

Hugo och Agnes Jansson med barnen Nils, Vera, Hjördis, Sven och Rut.
Fotot från ca. 1915.

Hugo omkom i samband med skenande hästar 1939. Han blev 61 år gammal. Agnes dog 1951, 74 år gammal.

Jan Olof Karlsson (1871-1947) och Maria Augusta Engström (1868-1922)

Då Agnes Marias bror Jan Olof f. 1871 var den ende sonen så fick han överta föräldrarnas (**I:1-2**) gård i Mora. Han gifte sig med Maria Augusta Engström från Wik. De fick sonen Erik Olof f. 1909 som dog 1911 av lungkatarr. Maria Augusta dog 1922 av influensa.

På gården fanns en dräng anställd som hette Knut Ivar Eugen Söderman f. 1897 från Roslags-Kulla. Han blev deras fosterbarn. Han gifte sig med Anna Adina f. Jansson född år 1897. Hon var född i en granngård i Mora. De fick barnen Åke f. 1924, Inga f. 1925, Olov f. 1930, Lennart

f. 1934 och Vivi-Ann f. 1937. Familjen flyttade på 1930-talet till Roslagsbro, men återkom i slutet på 40-talet till Mora.

Åke Söderman f. 1924 blev välbekant i bygden, tack vare sitt stora intresse för hembygden. Vid 20 års ålder blev han medlem i Länna hembygdsförening och var dess ordförande fram till 2005.

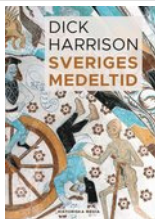
Slutord

Här slutar jag min krönika om släkten i Bergshamra, Mora och Grovsta byar. Som i de flesta släkter hade också mina anfäder både med- och motgångar i livet. Det som dock sticker ut i krönikan är den stora dödligheten och speciellt de många sjukdomar som drabbade barnen. Anledningarna härtill är flera – periodvis återkommande näringsbrist, dålig hygien vid barnafödandet, trångboddhet och fattigdom samt naturligtvis läkekonstens låga nivå. Barnsjukdomar som mässling, difteri, kikhosta och scharlakansfeber skördade tusentals dödsoffer ännu på 1860-talet i vårt land. Först 1882 upptäckte den tyske läkaren Robert Koch tuberkelbaciller i mikroskop och därmed var bakteriernas roll som sjukdomsalstrare fastslagen och vägen mot en effektivare kamp mot ohälsa inledd.

Grovsta den 27 april 2020
Ann-Marie Alfredsson

Källförteckning:

Länna kyrkoarkiv: husförhörlängder, födelse-, vigsel-, död- och begravningsböcker.
Frötuna och Länna skeppslags häradsrätt: dombok 1763, in-teckningsprotokoll 1878, testamente 1804, bouppteckning 1809.
Norén, Sten: Boken om min släkts historia, tryck: Järfälla 1999-2000.

Harrison, Dick: *Sveriges medeltid*, Historiska media, 2020, 456 sid.

En bok om Sveriges medeltid, som säkert kommer att bli det nya standardverket om denna tidsepok. Harrison tar sin utgångspunkt i sen järnålder och för historien framåt till Gustav Vasas trontillträde 1523.

Så mycket nytt presenteras inte i boken, men Harrison för intressanta resonemang

om tronstrider bland kungar och stormän, men också om livsvillkoren för bönder, kvinnor och köpmän.

Boken är rikt illustrerad med ett komplementerande bildmaterial och innehåller också värdefulla person- och geografiska register. Dessa är mycket värdefulla för den som mer vill använda boken som ett uppslagsverk.

Slutligen skall nämnas regentlängder för den aktuella tiden för Sverige, Danmark och Norge. Regentlängder är ju sedan länge bannlysta från den svenska skolans historieundervisning, men värdefulla för den som vill ha något konkret att hänga upp det historiska flödet på.

Ytterligare lästips.

För den som vill fördjupa sig i medeltiden men på ett mer lättamt sätt i romanform, kan jag rekommendera ytterligare två författare.

Verner von Heidenstam (1859-1940) som 1916 fick Nobelpriset i litteratur gav 1905 ut *Folkungaträdet - Folke Filbyter*, som handlar om den mytiske stamfadern till den svenska Folkungaätten. Boken ingår i romansviten *Folkungaträdet* och följdes 1907 av *Bjälboarvet*.

En tredje roman om Nyköpings gästabud kom aldrig att förverkligas. Carl Milles inspirerades av Heidenstams bok när han skulpterade Folkungabrunnen med Folke Filbyter till häst i Linköping.

I *Bjälboarvet* kan man läsa om striderna mellan Birger Jarls söner, kung Valdemar och Magnus Ladulås på 1200-talet. Boken följer det historiska skeendet tätt i spåren och har ett mustigt språk. Böckerna känns inte alls ålderdomliga trots att det gått över 100 år sedan de kom ut.

Den andra boken om samma tid är **Jan Guillos** *Arvet efter Arn*. Här beskrivs i helfigur Birger Jarl, som Guillo uppfattar honom samt de medtävlare om makten i Sverige som omgav honom.

Även han bygger sin historia på vad man vet om tiden genom den historiska forskningen.

Om man först läser avsnitten om Birger Jarl och hans söner i Harrisons bok och därefter de två andra så har man, enligt min mening, större behållning av romanerna.

Trevlig läsning!

Urban Johansson

Berättelsen om Björktorp och dess innevånare

Aldrig kunde jag väl tro att mitt intresse för mitt efternamns historia, skulle leda till att jag fick veta mitt släktskap såväl med valloner i norra Uppland som med Gustav Vasa!

Som barn tillbringade jag mycket tid hos min morfars far och mor, gammelfarfar Kalle och gammelfarmor Elsa. De bodde i Björktorp, Upplunda utanför Norrtälje, och vid det här laget är vi flera generationer som har tillbringat våra sommarlov och andra tider på torpet och dess generösa tomt. Jag sammanställde för en tid sedan en liten skrift till den närmaste släkten där jag berättar det jag vet om Björktorp och om de som bott där och gått före oss, och följande text om min släktforskning är en kort sammanfattning av den berättelsen.

Författarens morfars mor och far, Elsa född Lund och Kalle Hydling

Så väcktes intresset för släktforskning
Kalle och Elsa var goda berättare, och jag var en intresserad lyssnare. Vid ett tillfälle, kanske var jag i tio- eller elvaårsåldern, berättade Kalle om vårt efternamn, Hydling. Han sa sig veta att det var hans farfarsfar som fick namnet Hydling när han tjänstgjorde som dragon vid Hydinge gård i Ununge. Det var vid den stunden som mitt intresse för det som så småningom skulle bli släktforskning tog form. Berättelsen fascinerade mig – jag föreställde mig den där dragonen (utan att förmodligen ha en aning om vad en sådan var) och tanken på att han utgjorde en del av mina rötter kittlade. Vem var han? Vad hette han innan han fick namnet Hydling?

När jag blev lite äldre bestämde jag mig för att ta reda på om det stämde, det Kalle berättat. Och visst var det så – Johan Eric Jansson född 1 augusti 1781 i Edsbro, var dragon under Hydinge gård, och fick tillnamnet Hydling. Han visste vad han

pratade om, Kalle! I dag kan jag tycka det hade varit roligt att ställa följdfrågor, han visste säkert mer om sin släkt och sina anfäder. Jag har inte kommit längre bak i den grenen än att Johan Eric's far hette Jan Ersson och var född 14 oktober 1757 i Edsbro. Dödsdatum vet jag inte, och jag tror mig veta att hans far i sin tur hette Erik Ersson. Men handen på hjärtat – det var han knappast ensam om i Roslagen på 1700-talet!

Nu var mitt intresse väckt på riktigt, och jag ville utforska mer av min släkt. I början var det mycket sporadiskt dels på grund av att jag inte gav det så mycket tid och dels för att det inte var lika tillgängligt att skaffa sig information då. På senare år har mitt intresse tilltagit, och jag bygger mitt släktträd sakta men säkert. Och vilken resa det är!

Gustav Vasa

Kalles mor hette Catharina Vilhelmina Belfrage (f. 1849 i Haraker) och följer jag den släktgrenen bakåt har det visat sig att vi är släkt med Gustav Vasa i rakt nedstigande led. Inte unikt på något sätt, och visserligen via en av Erik XIV:s frillor, men ändå ganska roligt. Jag har i flera år fått uppleva att omgivningen inte riktigt tagit dessa uppgifter på allvar, utan med milt overseende låtit mig tro det. Men faktum är att vi också finns omnämnda i det 2018 utkomna verket Sveriges kungasläkt om Gustav Vasas samtliga ättlingar i Sverige som Per Andersson så förtjänstfullt satt samman.

Valloner

Det visade sig också att det flyter ett uns vallonblod i mina ådror, även om det är väldigt utspätt vid det här laget.

Morfars mor Elsa – gift med Kalle Hydling – var född Lund. Hennes far Lars Emanuel Lund (f. 1870 i Ununge) hade rötter i Bennebol, Bladåker och hans farmors farfar Per Persson (f. 1717 i Bladåker) var masmästare vid Bennebols bruk och gift med Margareta Dubois. Via henne kan vi spåra blodsbånd till såväl Pousette som Vincent-Raffier, alla av vallonsläkt och invandrade under 1600-talet från belgiska Vallonien.

Varje sommar finns en utställning på Bennebols bruk, som heter Per Persson, masmästare. Den visar hur de jobbade på bruket, det finns berättelser, listor över

anställda, små modeller med mera. Och det är ”min” masmästare Per Persson som är huvudpersonen, alltså min morfars morfars farmors farfar! Åtta generationer bort, både nära och avlägset på samma gång.

Det jag ibland reflekterar över, är att tack vare de berättelser jag har fått så känns inte de här anfäderna särskilt långt borta. Morfars far Kalle var som en farfar för mig, och vi pratade mycket. Han berättade en hel del om sin mor och far i sin tur, Mina och Janne, som på så sätt blev väldigt levande. Och Johan Eric som var dragon under Hydinge gård och fick namnet Hydling därav, var ju farfar till Janne. För mig har det aldrig varit någon lång sträcka, utan det känns snarare som om jag kunde sträcka ut handen, blunda, och nästan röra vid honom. Det övertygar mig om vikten av att vi berättar för våra efterkommande, så mycket vi kan och minns.

Maria Björkman (född Hydling)

Född i Norrtälje 1962, numera bosatt i Visby

e-post: hej@mariabjorkman.se

Maria har renskrivit Kalles dagböcker, som han skrev under 30 år och håller på att publicera dem på nätet. Även Elsas dagböcker, som hon skrev under tiden 1975-1985, är under publicering.

Se: www.kallesdagbok.blogspot.com och www.elsahydling.wordpress.com

Hela Marias släktforskning finns på www.mariasanor.se (lösenord krävs).

Marias skrift om Björktorp och dess innevånare finns att läsa på Norrtälje Stadsarkiv.

Bytt bostadsort?

Glöm inte att anmäla din nya adress till Norrtälje Släktskärningsförening!

Om du ibland också rensar i din e-postlåda så kan du vara säker på att få e-postmeddelanden från NSFF!

Mantalslängder - en outnyttjad källa

Jag börjar med ett förtydligande: redigerat citat från Wikipedia.

Redan 1571 uppbars [Älvsborgs första lösen](#) baserad på varje svensk innevänares tillgångar, vilket innebar en form av mantalsskrivning som blev föregångare till senare tiders mantalsskrivningar.

År 1652 bestämdes det att alla vuxna mellan 16 och 63 år skulle betala mantalspenning. Åldern höjdes år 1841 till 17 år och år 1857 till 18 år. Många var befriade från skatt: gamla, fattiga, sjuka, soldater, båtsmän, adel m.fl. Mantalsskrivningen ägde rum i slutet av varje år, Ett mantal är storleken på en gård som kan försörja en bonde och hans familj. Arealen kan växla.

Mantalslängder erbjuds digitalt bl.a. via Riksarkivet, digitala forskningsalen och hos Arkiv Digital (beroende på abonnemang)

Länk Riksarkivet bild sökplats:

https://1drv.ms/w/s!AjHt-fyFoHt_g7tLd_aOL8Xu6t3Enw?e=GPwE9S

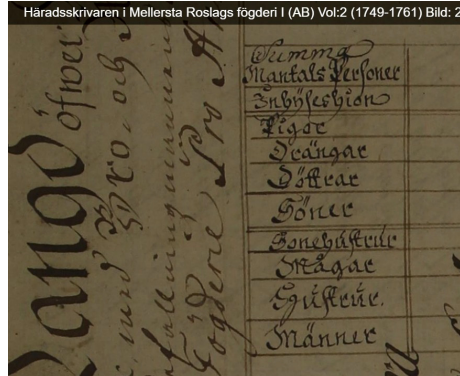
Länk Arkiv Digital sökplats:

https://1drv.ms/w/s!AjHt-fyFoHt_g7s92GqqR4yWCIDBZQ?e=COPVBM

Kan man använda mantalslängder i sin släktforskning?

Där anges ju bara husbondens namn och hur många man är i hushållet, och det får man ju via husförhörlängderna. Javisst är det så, men det kan finnas mer! Framför allt där hfl tar slut, är bristfälliga, brända, oläsliga mm.

I slutet av året, noterades längderna, normalt november. Det som blev noterat i november 1719 återfinns i 1720 års längd. Uppgifter har varierat över tid. Staten, vill ju som alla vet, ha reda på statusen på boendet, typ kakel i badrummet mm. Det var på samma sätt förr. T.ex ville man veta om någon nyttjad tobak, fanns det hund, siden, klocka mm.

Bilden från Häradsskrivaren i Mellersta Roslags fögderi I, vol. 2 (1749-61)

Bilden från Länsstyrelsen i Stockholms län II, landskontoret E:III: 81b (1820)

Notarien gjorde i många fall marginalnoteringar, förmodligen för sitt eget kom ihåg, ålder och namn på barnen, namn på piga och dräng, ålder på föräldrar, halt och lytt. Även noteringar om särskilda omständigheter, t.ex här i Roslagen kan man få uppgifter på de gårdar som brändes 1719. Ingen ville ju betala skatt om det inte fanns någon gård eller om den var plundrad. I längden kan man se att några gårdar inte brändes med däremot granngården.

Varför vill jag nu slå ett slag för detta?

Jo, har man kommit till 1750-60 i sin forskning så tar det vanligtvis stopp i husförhörlängderna, kanske i en del fall ännu tidigare.

Det är här, som släktforskning, börjar bli på "riktigt". Tidigare så kan man säga att man har gjort avskrifter, vilket faktiskt i sig kan vara ett grannlaga arbete.

Jag började använda mantalslängder för några år sedan, när jag fick kontakt med en

mycket avlägsen släkting. Socken är Kungsåra (U), och har hfl och C-böcker från en tidig tid. Vår gubbe som vi letade efter var Torsten, som tycktes finnas på fler platser i socknen, så det var möjligt att det fanns 2-3 stycken om man höll sig till enbart C-bok.

Min släkting hade tidigare gjort avskrifter av mantalslängder, så vi skapade tillsammans ett dokument i excel där vi lade in alla uppgifter i tidsordning samt var uppgiften var funnen. Det innebar att vi läste allt t. ex. kyrkoräkenskaper; här anges tiondets typ till kyrkan vem som gör arbete/betalat på kyrka och var de bor, dop, begravning, pengar betalas och noteras, giftemål- vittnen.

Vi tog bara med "Torsten-uppgifter".

Detta dokument blev guld värt!! Vi fann, att i detta fall så fanns det bara en Torsten, Puh.....Kanske blev det lätt i och med namnet.....

Klicka på länk eller klistra in i webbläsare för att se Torsten i Kungsåra:

https://1drv.ms/x/s!AjHt-fyFoHt_g7tC5Y2p5vpi0QfavQ?e=rOAZ5j

I detta fall så spelade faktiskt mantalslängderna en central roll, det gick att se att vår "Torsten" flyttade mellan granngårdarna, gifte sig mm. Det blev faktiskt så att många år senare, "Torstens tid", så gifte sig Torstens barnbarn. Torsten vid den tiden, var en "hedersman" begravd i kyrkan. En ny uppgift som kunde noteras i excelbladet, där Torsten har ett barn som inte är noterat vid dop eller dylikt. Känns det igen? Men här kunde vi lägga in det som nästan säker post. Vår Torsten "växte" från skomakare till gårdshusbonde genom gifte med en dotter till en bra gård i socknen.

Kan man använda mantalslängderna till något mer, än bara se att de bodde ett antal personer på gården. Jo, visst kan längderna ge mer upplysning! Om man är lite kreativ, kan man erhålla indikation på att något har hänt.

Några exempel:

1 Ett visst år står bonden som ensam på gården. Året därpå så noteras att han har en hustru, indikation på ett gifte och när. Leta i kyrkoräkenskaperna om det saknas C- eller E-bok för aktuell tid.

2 Nästa år noteras piga och dräng, indikation på att barn har fötts. Leta upp åren

som ligger c:a 16 år senare, för att utröna om det noteras en dotter eller son i respektive kolumn. Det kan ju stå ett namn i marginalen!

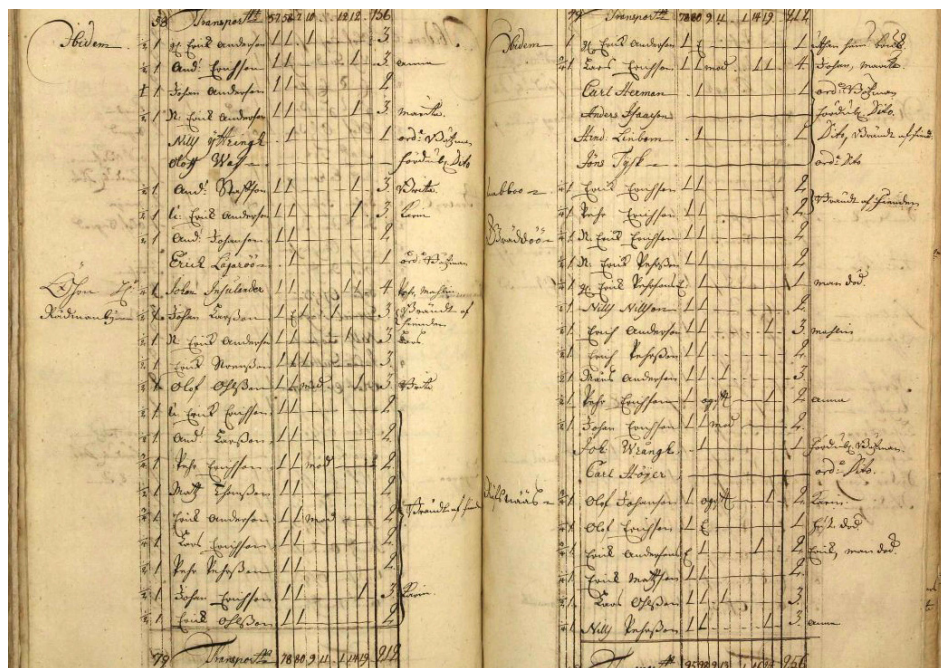
3 Vissa år noteras hur många, även könsfördelat, som inte är "mantalsmogna", dvs under 16 år. Här har vi ett mått på barnaskaran

4 Pigan är inte noterad längre, indikation på att barnen är stora och kan klara sig själva.

5 Inhyses, troligen någon förälder som är äldre än 63 år

6 Son och dotter noteras, ja då är de 16 år eller äldre, indikation på födelsedata när de noteras 1:a gången. Årtal minus 16 lär ge födelseår +1 år.

7 Uppgifter på gårdens storlek (3/8 mtl) anges också, ibland även namnet på gården.

Bilden från Länsstyrelsen i Stockholms län II, Landskontoret, EI: 6a (1720)

I Kungsåra (U) hade vi tur med prästens noteringar. I andra fall kan man kanske hitta kompletterande uppgifter via domprotokoll mm. Hamnar vi utanför hfl., så måste vi gå till flera källor för att fastställa att det här är rätt. Kom ihåg inget är "helt säkert" om en uppgift "bara" finns på ett ställe

Källkritik och korsreferens är ledord för släktforskare. Det som finns på nätet är bara en ledtråd! inte en källa! Att kopiera någon annans källa är inte en säker källa! (men kan vara en indikation)

Så här har jag gjort med Räfsnäs i Roslagen (Rådmanö). För varje år finns en källhänvisning så att det blir lätt att hitta originalet. Jag har roat mig med att lägga till regentlängden.

Klicka på länk eller klistra in i webbläsare för att se Räfsnäs i Roslagen

https://1drv.ms/w/s!AjHt-fyFoHt_g7tGauigj6llcCNaIQ?e=QJdSQR

Hans Callersjö

hans.callersjo@ownit.nu En lyckad sökning

En lyckad sökning

Jag sökte information om en Stina Svendsdotter, som 1856 emigrerat till Amerika tillsammans med sina tre barn. Via mormonkyrkans [Familysearch \(familysearch.org\)](http://familysearch.org) fick jag kontakt med en annan forskare, som kunde upplysa mig om att familjen hade flyttat till Mankato i Minnesota, vilket inte jag visste. Nästa steg blev då att söka efter hennes grav i Mankato via databasen Find a grave – Millions cemetery records, www.findagrave.com

I det formulär man får upp på skärmen finns flera fält att fylla i. I mitt första försök sökte jag på Stina Svendsdotter utan resultat. Jag utgick då ifrån att hon hade amerikanserat sitt namn och skrev Swanson i.st.f. hennes patronymikon. Då fick jag en träff som stämde med namn och födelsetid.

Nu fick jag även hennes dödsdatum samt namn och uppgifter på hennes barn som var begravda i samma grav. Även gravstenen var avfotograferad. Alla svarsuppgifter presenteras på svenska!

Ann-Marie Alfredsson

Några viktiga huvudpunkter i den svenska folkskolans historia

Vår svenska skola är ständigt föremål för debatt bland lärare, elever, föräldrar, politiker och skolverkets tjänstemän. Förändringar i kursplaner och betygssystem duggar tätt och både lärare och elever har svårt att hänga med i alla nya tankegångar. Det har dock inte alltid varit så. Nedan listas några större händelser i skolans historia med utgångspunkt från folkskolestadgan 1842.

Folkskolestadgan 1842

1842 beslutade riksdagen att det i varje stadsförsamling och varje socken på landet skulle finnas en, helst fast, skola med godkänd lärare. Dessutom beslutades:

att det för varje skoldistrikt skulle finnas en skolstyrelse med kyrkoherden som ordförande.

att det i varje skoldistrikt skulle tillhandahållas lokaler för skolor som fanns eller som blev inrättade.

att läraren skulle ha en viss lön, bostad, bränsle och trädgårdsland.

att skolbarnen skulle lära sig läsning, religion, skrivning, de fyra räknesätten och eventuellt kyrkosång.

Några årtal

1850-talet P A Siljeström, lärare, fysiker och politiker, propagerar för en bättre skolmiljö.

1853 Förslag om mindre folkskolor.

1858 Småskolan införs.

1860 Tjugo folkskoleinspektörstjänster inrättas. Dessa verkade från 1861 till 1958.

1865 Normalritningar till folkskolebyggnader utkommer.

1878 Normalritningar till folkskolebyggnader utkommer i en andra upplaga.

1882 Sveriges andra folkskolestadga: tvåårig småskola, fyraårig folkskola, klassindelning.

1913 Folkskoleöverstyrelsen inrättas. Slås

1920 ihop med Läroverksöverstyrelsen till Skolöverstyrelsen, det centrala ämbetsverket för skolväsendet i landet.

1917 Värner Rydén ecklesiastikminister. Högre folkskolan reformeras.

1918 Alla kommuner får skyldighet att ordna 6 år folkskola + 2 år fortsättningskola.

1918 Sveriges småskolläraförbund bildas.

1920 Normalritningar, tredje upplagan.

1937 Sjuårig folkskola införs.